

HOẠT ĐỘNG LỪA ĐẢO XUYỀN BIÊN GIỚI QUA KHÔNG GIAN MẠNG ĐẶT RA THÁCH THỨC ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI BỀN VỮNG Ở KHU VỰC ĐÔNG NAM Á¹

TS. HOÀNG VĂN CHUNG & ThS. KIM THANH SÂN

Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện HLKHXH Việt Nam; ✉ vanchung.hoang@gmail.com
Ngày nhận bài: 01-10-2024; ngày hoàn thiện: 20-11-2024; ngày duyệt đăng: 05-12-2024

Tóm tắt: Lừa đảo qua mạng là việc sử dụng Internet để kết nối và thực hiện hành vi lừa đảo trên không gian mạng với mục đích chiếm đoạt tài sản của người khác. Những năm gần đây, loại hình tội phạm mạng hay tội phạm kỹ thuật số không ngừng gia tăng đã đặt ra thách thức lớn không chỉ an ninh của một quốc gia, khu vực mà đối với toàn cầu, khi không gian địa lý và các biên giới quốc gia bị xóa nhòa bởi sự phát triển của Internet. Tại Đông Nam Á, các hình thức lừa đảo trên không gian mạng đã xuất hiện trong khoảng hơn một thập niên gần đây, nhưng lừa đảo xuyên biên giới qua không gian mạng thực sự là vấn đề nghiêm trọng từ sau đại dịch Covid-19. Với cách tiếp cận an ninh phi truyền thống, bài viết tập trung phân tích yếu tố gây ra sự gia tăng các hoạt động lừa đảo xuyên biên giới qua không gian mạng ở Đông Nam Á, các phương thức phổ biến và những vấn đề đặt ra đối với sự phát triển xã hội bền vững ở khu vực.

Từ khóa: Đông Nam Á, hoạt động lừa đảo, không gian mạng, tội phạm.

Ku thể hội nhập nhanh chóng ở Đông Nam Á đã và đang đặt ra nhiều thách thức với hệ thống an ninh tại khu vực, nhất là sự gia tăng các hoạt động lừa đảo qua không gian mạng. Báo cáo của Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên hợp quốc (OHCHR) chỉ ra rằng, kể từ đầu năm 2021, khu vực Đông Nam Á chứng kiến sự gia tăng trên diện rộng tội phạm mạng với các hình thức như lừa đảo tình cảm, lừa đảo tiền điện tử, rửa tiền, đánh bạc trực tuyến... Các hình thức này đã đặt ra những lo ngại về nhân quyền khi những đối tượng bị lừa đảo bị “cưỡng ép” tham gia vào hoạt động lừa đảo². Theo Báo cáo tội phạm điện tử năm 2022,

doanh thu từ các hoạt động lừa đảo trên toàn cầu lên tới 7,8 tỷ USD tiền điện tử bị đánh cắp; trong đó, Đông Nam Á là trung tâm lừa đảo tạo ra số tiền thu lợi bất chính hàng tỷ USD³.

Những yếu tố gây ra sự gia tăng các hoạt động lừa đảo xuyên biên giới qua không gian mạng ở khu vực Đông Nam Á

Các phân tích của OHCHR, Viện Hòa bình Hoa Kỳ (USIP) và AAG⁴ đều khẳng định, có một số nguyên nhân và bối cảnh chung của khu vực Đông Nam Á dẫn đến tình trạng gia tăng các hoạt động lừa đảo xuyên biên giới qua không gian mạng trong một vài năm trở lại đây.

Thứ nhất, sự phát triển mạnh mẽ của mạng lưới các sòng bạc và hình thức đánh bạc trực tuyến. Từ những năm 1990 đến 2000, mạng lưới các sòng bạc (Casino) bắt đầu được hình thành tại một số quốc gia Đông Nam Á, nhất là Campuchia và CHDCND Lào. Đáng chú ý, một số chính phủ tại các quốc gia Đông Nam Á đã quảng bá và ủng hộ hoạt động này như một hoạt động hợp pháp cho phát triển kinh tế. Tính riêng ở Campuchia, các sòng bạc đã mọc lên như nấm kể từ năm 1993 tại các thị trấn biên giới tỉnh Koh Kong, Poipet, Pailin, Chong Jom gần Thái Lan và Bavet, Phnom Den gần Việt Nam⁵. Năm 2014, ngành công nghiệp Casino đã tạo ra 25 triệu USD tiền thuế cho Campuchia và dự kiến sẽ tăng 15% mỗi năm. Từ năm 2014 đến 2019 số lượng sòng bạc tại Campuchia đã tăng từ 57 lên 150. Tại Lào, Dansavanh Casino Resort là sòng bạc đầu tiên được xây dựng vào năm 1996. Kể từ năm 2000, số lượng các dự án sòng bạc ở Lào tăng nhanh, nhất là tại các khu kinh tế đặc biệt (SEZs) như thành phố Boten-Denngam ở biên giới giáp Trung Quốc và Tam giác Vàng ở tỉnh Bo Keo.

Theo phân tích của OHCHR, sự phát triển của SEZs dường như tỷ lệ thuận với sự phát triển của các trung tâm lừa đảo trực tuyến tại khu vực Đông Nam Á. Theo thống kê, năm 2019 đã có 5.300 SEZ/147 quốc gia, trong đó có 3/4 ở châu Á và 167 SEZ ở Đông Nam Á. Các mối thu lợi khổng lồ từ ngành “công nghiệp Casino” và sự phát triển nhanh chóng của Internet toàn cầu đã tạo điều kiện cho các hoạt động đánh bạc trực tuyến phát triển. Cờ bạc trực tuyến mang

đến sự tiện lợi và khả năng tiếp cận cho khách hàng, cho phép thực hiện hành vi đánh bạc ngay tại nhà. Philippines và Campuchia là hai quốc gia điển hình khi chính phủ nhận thấy tiềm năng kinh tế của ngành này và đã đưa ra các quy định để thu hút các nhà điều hành cờ bạc trực tuyến. Trong đó, tại Philippines, hệ thống điều hành hoạt động cờ bạc được hình thành vào năm 2016 đã tạo điều kiện cho các “con bạc” quốc tế tham gia chơi trực tuyến; hệ thống này đã sử dụng hàng nghìn lao động nhập cư thuộc đủ thành phần để điều hành hoạt động. Ngoài các lợi ích kinh tế, việc phát triển các sòng bạc và hình thức đánh bạc trực tuyến kéo theo vấn nạn “lừa đảo”.

Tại Việt Nam, trong bối cảnh chung của khu vực, những năm gần đây đã ghi nhận sự “nở rộ” của các đường dây đánh bạc, cá độ trực tuyến. Theo báo cáo năm 2023, các cơ quan chức năng Việt Nam đã ngăn chặn 14.552 nội dung vi phạm trên các nền tảng xuyên biên giới, chặn 197 ứng dụng game không phép, game cờ bạc phát hành xuyên biên giới vào Việt Nam⁶. Đây là những vấn đề đáng báo động với an ninh phi truyền thống ở Việt Nam.

Thứ hai, đại dịch Covid-19 tạo cơ hội cho các hoạt động lừa đảo trên không gian mạng phát triển. Các biện pháp y tế cộng đồng nhằm ứng phó với đại dịch Covid-19 như cách ly tại nhà, tránh tiếp xúc trực tiếp buộc các sòng bạc tại một số quốc gia Đông Nam Á phải đóng cửa. Để ứng phó với tình trạng này, các sòng bạc mở rộng phát triển ở không gian trực tuyến và điều này đã tạo điều kiện cho nhiều nhóm tội phạm mạng

hoạt động cũng như gia tăng các hình thức lừa đảo. Theo nhận định của USIP, sau đại dịch Covid-19, một mạng lưới các tổ hợp lừa đảo lan rộng khắp Đông Nam Á và ngày càng mở rộng ra các nơi khác trên thế giới⁷. Trong khi đó, CNN cho rằng, trong đại dịch Covid-19, nhiều sòng bạc bất hợp pháp đã chuyển sang lừa đảo khi lượng khách du lịch giảm mạnh do biên giới tạm thời bị đóng cửa⁸. Philippines kể từ năm 2016 đã trở thành trung tâm chơi game trực tuyến lớn phục vụ hàng chục nghìn người chơi có trụ sở tại Trung Quốc. Nhưng trong và sau đại dịch Covid-19, quốc gia này phải đối mặt với nhiều hoạt động tội phạm, đặc biệt là lừa đảo qua mạng.

Thứ ba, lừa đảo qua mạng đánh vào nhu cầu tìm việc làm với thu nhập hấp dẫn. Trong và sau đại dịch Covid-19, những khó khăn về kinh tế và thiếu cơ hội việc làm tại các quốc gia Đông Nam Á đã bị các nhóm tội phạm buôn người lợi dụng. Các đối tượng lừa đảo đăng tải thông tin tuyển dụng lao động qua mạng lưới Internet rộng khắp với mức thu nhập hấp dẫn và nhanh chóng nhận được sự quan tâm của không ít thanh niên mới ra trường hoặc đang thất nghiệp. Thống kê của Tổ chức Lao động Quốc tế cho thấy, cuộc khủng hoảng Covid-19 đã đẩy thêm 9,5 triệu thanh niên rơi vào tình trạng thất nghiệp so với năm 2019, trong đó tại Đông Nam Á là 900.000 người (2020)⁹. Báo cáo của Liên hợp quốc ước tính, ít nhất 120.000 người trên khắp Myanmar và khoảng 100.000 người ở Campuchia có thể bị mắc kẹt trong các hoạt động lừa đảo, cùng với các doanh nghiệp do tội phạm sở hữu

khác ở Lào, Philippines và Thái Lan, với các hình thức từ gian lận tiền điện tử đến cờ bạc trực tuyến. Business-humanrights.org là một trang tài nguyên về kinh doanh và nhân quyền đã tập hợp nhiều bài báo khác nhau về hoạt động lừa đảo và cưỡng ép lao động tại khu vực Đông Nam Á kể từ giữa năm 2022, trong đó thừa nhận, chính những ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 và nhu cầu sinh kế đã làm gia tăng các hoạt động tội phạm qua mạng, tình trạng này diễn ra căng thẳng ở Campuchia và Myanmar¹⁰.

Nhìn chung, nếu ví lừa đảo qua mạng là một hạt giống thì mạng lưới sòng bài ở Đông Nam Á như mảnh đất màu mỡ và đại dịch Covid-19 như cơn mưa làm hạt giống đó nảy mầm phát triển. Bên cạnh đó, còn những lợi ích kinh tế ở nhiều khía cạnh khác đóng vai trò như tác nhân thúc đẩy hoạt động này phát triển mạnh mẽ ở Đông Nam Á kể từ năm 2021 đến nay. Vấn đề đặt ra là các hoạt động lừa đảo qua mạng đã kéo theo những hệ lụy về đảm bảo quyền con người ở Đông Nam Á, khi các lao động bị “cưỡng ép”, thậm chí bị tra tấn trong các đường dây lừa đảo. Đáng quan ngại hơn là các hoạt động lừa đảo qua mạng không chỉ dừng lại ở một quốc gia mà có tính xuyên biên giới, gây khó khăn trong công tác quản lý, đảm bảo an ninh khu vực.

Một số phương thức lừa đảo xuyên biên giới qua không gian mạng

Về đối tượng và mục đích lừa đảo. Các hoạt động lừa đảo qua mạng gồm hai nhóm đối tượng chính, gồm đối tượng tham gia với vai trò cầm đầu các tổ chức, băng đảng và nhóm lừa đảo; đối tượng tham gia với vai

trò lao động và lao động bị “cưỡng ép”. Với lợi nhuận khổng lồ, các hoạt động lừa đảo qua mạng được ví như một ngành công nghiệp thực thụ. Mục đích của các hoạt động lừa đảo nhằm tạo ra lợi nhuận cho những tổ chức và nhóm tội phạm. Những lao động bị “cưỡng ép” như những công cụ để thực hiện các hành vi lừa đảo. Tuy nhiên, ở một khía cạnh nào đó, các hành vi lừa đảo này lại là những “biến tướng” của các hoạt động phát triển kinh tế hợp pháp do chính phủ một số quốc gia Đông Nam Á ủng hộ, chẳng hạn các Đặc khu kinh tế tại Campuchia, Lào hay các sông bạc trực tuyến tại Philippines.

Về thủ đoạn lừa đảo. Đối với các lao động bị lừa đảo làm việc “cưỡng ép” trong các đường dây tội phạm, chúng đánh vào nhu cầu tìm việc làm với mức lương hấp dẫn và thường được quảng bá là “việc nhẹ lương cao”, các đường dây tội phạm thường đăng tải thông tin, quảng cáo tuyển dụng trên các nền tảng mạng xã hội (Zalo, Facebook, Wechat, Telegram...), web về các công việc như: lập trình viên, tiếp thị sản phẩm, quản lý nhân sự, điều hành tổ chức... nhằm tìm kiếm các đối tượng có nhu cầu; thậm chí các ứng viên còn phải trải qua nhiều vòng phỏng vấn phức tạp (liên quan đến ngoại ngữ và các kỹ năng khác).

Sau khi bị lừa vào làm việc trong các tổ chức, công ty lừa đảo, các lao động bị bắt và cưỡng ép thực hiện các hành vi lừa đảo trên mạng bằng cách sử dụng các nền tảng mạng xã hội, web cờ bạc giả mạo, đầu tư tiền ảo, lừa đảo tình cảm, vay vốn online hoặc tạo tình bạn giả để lừa gạt tiền của các nhóm đối tượng khác nhau. Các trò lừa đảo diễn ra rất

phức tạp, các trang mạng xã hội hoặc các web lừa đảo được dựng lên với những dữ liệu gian lận nhằm thuyết phục những “con mồi”. Quá trình lừa đảo là một quá trình lâu dài, có thể là hàng tuần, hàng tháng nhằm xây dựng lòng tin và mối quan hệ đáng tin cậy; quy trình đó được thiết lập theo một kịch bản có sẵn. Điển hình như trong đường dây bị triệt phá tại tỉnh Bo Keo (Lào) gần đây, các đối tượng sử dụng Facebook ảo, mạo danh là những người thành công, giàu có, doanh nhân thành đạt, thường xuyên đăng tải các hình ảnh ăn chơi, du lịch để kết bạn, làm quen, tạo lòng tin với những người ở Việt Nam. Nạn nhân hướng đến là phụ nữ có điều kiện về kinh tế hoặc có nhiều mối quan hệ xã hội. Chúng từng bước tạo dựng mối quan hệ tình cảm, tạo sự tin tưởng với các bị hại sau đó lôi kéo, rủ rê đầu tư kinh doanh trên mạng thông qua các ứng dụng (hoặc trang website)¹¹.

Như vậy, các hành vi lừa đảo nằm trong một chuỗi các hoạt động lừa đảo liên hoàn về cả nội dung lẫn hình thức, những lao động bị lừa đảo sau đó lại chính là những người bị “cưỡng ép” đi lừa đảo người khác với phương thức sử dụng từ những thủ đoạn đã bị lừa đảo. Các đối tượng lừa đảo tập trung đánh vào lòng tham và sự thiếu kiến thức, thông tin của người dân.

Về quy mô và phạm vi hoạt động. Các hình thức lừa đảo qua mạng có mặt ở khắp các khu vực trên thế giới với những tính chất và mức độ khác nhau. Đông Nam Á dường như là trung tâm mới nổi của các loại hình lừa đảo qua mạng, đặc biệt sau đại dịch Covid-19, trong đó Campuchia, Myanmar,

Philippines được coi là những quốc gia hàng đầu về các vấn nạn lừa đảo qua mạng tại Đông Nam Á và hiện đang có xu hướng chuyển dịch qua Lào với Đặc khu kinh tế Tam giác Vàng (tỉnh Bo Keo). Một đặc điểm dễ thấy là hầu hết các trung tâm lừa đảo qua mạng tập trung ở các khu vực biên giới. Đây là khu vực “nhạy cảm” với các hoạt động lừa đảo qua mạng, vừa là vùng trung chuyển, vừa là nơi ẩn náu của các nhóm tội phạm.

Một số vấn đề đặt ra đối với sự phát triển xã hội bền vững ở các nước trong khu vực Đông Nam Á

Biên giới “cứng” không đủ khả năng bảo vệ người dân trước những hành vi lừa đảo từ bên ngoài lãnh thổ. Biên giới, về phương diện chức năng là để xác định phạm vi lãnh thổ của một quốc gia và là đường phân định giữa quốc gia này với quốc gia khác¹². Nhưng trong bối cảnh mới, quá trình toàn cầu hóa tạo điều kiện và thúc đẩy dòng chảy của con người, thông tin, hàng hóa... xuyên qua và vượt lên các giới hạn do biên giới thiết lập. Hệ quả là diễn ra quá trình tái định hình biên giới, đi cùng với sự xuất hiện những cách nhìn mới, quan điểm phi truyền thống về lãnh thổ, về biên giới¹³. Tội phạm quốc tế hiện nay không cần phải xâm nhập vào lãnh thổ quốc gia cụ thể để thực hiện hành vi lừa đảo, làm hại người dân ở bên trong lãnh thổ đó. Thực trạng này đặt ra nhiều thách thức đối với việc đảm bảo toàn vẹn lãnh thổ, đảm bảo an ninh quốc gia và an ninh con người ở bên trong biên giới. Theo đó, biên giới cần được xem xét một cách linh hoạt, rộng mở và thực tế hơn. Khi người dân bị lừa đảo từ ngoài biên giới

“cứng” qua Internet dẫn đến thiệt hại về tính mạng, nhân phẩm, tiền bạc, sức lao động... thì việc xem xét vấn đề “biên giới mềm” cần phải đặt ra và có chiến lược ứng phó hiệu quả.

Năng lực kiểm soát và quản lý của một số chính phủ chưa hiệu quả. Trong vấn đề giải quyết các hoạt động lừa đảo qua không gian mạng, đặc biệt ở không gian xuyên biên giới, một số chính phủ thuộc các quốc gia Đông Nam Á chưa làm tốt trách nhiệm và nghĩa vụ. Tại Myanmar, các cuộc đảo chính và tình trạng bất ổn của đất nước kéo dài đã khiến các hoạt động tội phạm mạng ngày càng gia tăng, nhất là tại khu vực biên giới Myanmar, nơi có những quy định lỏng lẻo và thiếu các cơ chế giám sát chặt chẽ, nhiều trung tâm lừa đảo được thành lập. SEZs tại Campuchia và Lào, nơi được cho là địa điểm “ẩn náu” của các tổ chức lừa đảo qua mạng thiếu những quy định chặt chẽ và giám sát pháp lý cần thiết về các hoạt động kinh tế. Chẳng hạn tại Lào, chính sách ưu đãi phát triển SEZs như thuế lợi tức với các nhà đầu tư được miễn 6-17 năm, các ngành đầu tư tại các Đặc khu được giảm VAT tới 50% và ưu đãi thuê đất dài hạn (tới 50 năm)... đã thu hút không ít các nhà đầu tư, kèm với đó là vấn nạn về tội phạm¹⁴. Tại Philippines, ngành công nghiệp POGO (các nhà điều hành trò chơi ở nước ngoài) được chính phủ cho phép và quản lý kể từ năm 2016 với các lĩnh vực như sòng bạc điện tử, cá cược thể thao. Ngoài các lợi ích kinh tế, các POGO cũng tạo ra vấn nạn lừa đảo cho quốc gia này khi tồn tại những lỗ hổng trong các cơ chế quản lý. Theo thống kê của Bộ Tài chính

Philippines, năm 2020 có 230 POGO hoạt động nhưng chỉ 60 POGO được cấp giấy phép chính thức và trong số đó chỉ có 10 POGO đóng thuế¹⁵. Tại Việt Nam, POGO đã bắt đầu xuất hiện với hình thức cung ứng nhân lực từ Việt Nam sang Philippines thông qua các trang web và mạng xã hội, điều này đáng báo động về những vấn đề an ninh mạng và nạn buôn người. Cho đến nay, một số chính phủ vẫn chưa đồng nhất trong việc quản lý con người thông qua số điện thoại, tài khoản ngân hàng, giấy tờ tùy thân tương tự như căn cước công dân và nhiều giấy tờ khác liên quan đến xác thực và định danh cá nhân.

Vấn đề đảm bảo nhân quyền gặp những thử thách mới. Các lao động bị cưỡng ép làm việc trong các công ty, tổ chức lừa đảo qua mạng không chỉ là nạn nhân của các vụ buôn người, mà còn bị bóc lột trong môi trường làm việc. Theo thống kê của AAG, các lao động bị tước đoạt tự do, thậm chí không được di chuyển giữa các tầng trong khu làm việc; nhiều nạn nhân bị thu hộ chiếu, điện thoại di động, cấm liên lạc về gia đình; lương thực và nước uống bị hạn chế; thời gian làm việc kéo dài; thiếu khả năng tiếp cận y tế, bị ngược đãi, tra tấn, hạ nhục và xâm hại tình dục... Các lao động bị cưỡng ép không khác gì những nô lệ. Trong những năm gần đây, Liên hợp quốc đã lên án mạnh mẽ vấn đề về nhân quyền và đảm bảo quyền con người đối với các hoạt động buôn người qua hình thức lừa đảo trên không gian mạng¹⁶. Các quốc gia được coi là trung tâm của các loại hình tội phạm này cũng đã có nhiều cam kết và nỗ lực giải quyết nhưng thực tế hoạt động lừa đảo trên không gian

mạng vẫn đang diễn ra theo chiều hướng gia tăng. Do đó, rất cần sự chung tay hợp tác của các quốc gia trong giải quyết hiệu quả và bền vững những vấn nạn trên liên quan đến các vấn đề về nhân quyền.

Những tác động tiêu cực tới quan hệ hòa bình giữa các quốc gia và an ninh khu vực. Những hoạt động phức tạp của các tổ chức, nhóm lừa đảo trên không gian mạng ở Đông Nam Á đã đặt ra nhiều thách thức đối với hệ thống an ninh của các quốc gia và mối quan hệ giữa các quốc gia cùng chịu sự tác động của các hoạt động lừa đảo qua mạng. Điển hình như tình trạng lừa đảo qua mạng ở Myanmar là một minh chứng hiện hữu. Tại Việt Nam, trước những mối đe dọa từ hoạt động lừa đảo trên không gian mạng, Chính phủ đã ban hành Luật An ninh mạng, nhưng những vấn đề phức tạp liên quan đến an ninh con người, an ninh quốc gia liên quan đến lừa đảo trên mạng vẫn xuất hiện thường xuyên. Điều đáng lo ngại là người Việt, người Lào hay người Campuchia không chỉ đơn thuần là các nạn nhân thụ động, mà còn có người vì lợi ích cá nhân đã tham gia chủ động vào một số khâu trong quy trình và phạm vi lừa đảo mang tính quốc tế. Hơn nữa, khi tội phạm có nguồn gốc ở quốc gia thứ nhất, thiết lập cơ sở lừa đảo ở quốc gia thứ hai, lừa đảo người dân ở quốc gia thứ ba, thứ tư... khiến cho việc hợp tác đảm bảo an ninh quốc gia và khu vực trở nên khó khăn, phức tạp, nhất là khi mỗi quốc gia theo đuổi các chương trình phát triển kinh tế khác nhau. Do vậy, các quốc gia trong khu vực Đông Nam Á cần hợp tác để phản ứng toàn diện giải quyết các nguyên nhân, tác động, quyền lực, phạm vi và phương pháp hành

động, đặc biệt ở các khu vực biên giới giữa các nước.

Lừa đảo xuyên biên giới qua mạng ngày càng tinh vi, liên tục thay đổi và đa dạng về phương thức. Những lĩnh vực tưởng như ít liên quan trực tiếp đến tiền bạc như tôn giáo, tâm linh, rèn luyện sức khỏe thể chất và tinh thần... cũng xuất hiện lừa đảo. Ví dụ, đã xuất hiện các dạng thức mời gọi tham gia các khóa đào tạo, chương trình truyền giảng online qua các mạng xã hội trực tuyến (Telegram, Facebook, Youtube...). Các loại hình này có điểm chung là tuyên truyền về những điều siêu nhiên, huyền bí, những dạng thức thờ cúng mới hoặc hứa hẹn truyền “năng lượng” chỉ qua nhìn vào màn hình để giúp chữa bệnh tật... Ở các cấp độ bắt đầu, người tin theo và tham dự lớp học không phải đóng tiền, nhưng từ các cấp độ cao hơn đều phải đóng tiền. Rõ ràng, không ít người, chỉ cần truy cập Internet là bị cuốn vào trong muôn vàn hình thức lừa đảo, tránh được cái bẫy này lại có thể vướng ngay vào cái bẫy khác.

Các hoạt động lừa đảo qua mạng ngày càng gia tăng và diễn biến phức tạp trực tiếp thách thức sự phát triển xã hội bền vững của các nước trong khu vực. Về mặt lý thuyết, “phát triển bền vững” theo định nghĩa của Ủy ban Quốc tế về Môi trường và Phát triển đề xuất năm 1987 là sự phát triển đáp ứng được các nhu cầu của hiện tại mà không làm tổn hại đến khả năng các thế hệ tương lai thỏa mãn các nhu cầu của chính họ¹⁷. Do đó, phát triển bền vững phải đảm bảo tính xuyên thế hệ. Nếu một quốc gia thúc đẩy phát triển kinh tế bằng mọi cách,

bao gồm cả cho phép các hình thức kinh doanh không lành mạnh, dễ tạo môi trường cho tội phạm hoạt động, thì quốc gia đó không đảm bảo sự phát triển bền vững, đồng thời làm ảnh hưởng liên đới đến các quốc gia khác. Các hoạt động lừa đảo tràn lan vừa làm ảnh hưởng đến an ninh con người, vừa gây mất lòng tin xã hội, làm rạn nứt quan hệ giữa các dân tộc ở các quốc gia khác nhau và những vấn đề này nếu không giải quyết sớm, dứt điểm, sẽ ảnh hưởng tiêu cực đến các thế hệ sau, tác động tiêu cực đến sự phát triển bền vững của khu vực.

Kết luận

Các hoạt động lừa đảo qua không gian mạng đang có chiều hướng phát triển mạnh mẽ ở Đông Nam Á kể từ sau đại dịch Covid 19 khi nhu cầu về sinh kế thay thế tăng cao. Các hình thức, thủ đoạn lừa đảo qua không gian mạng ngày càng đa dạng, được thực hiện tinh vi không chỉ trong không gian của một quốc gia mà là một mạng lưới xuyên quốc gia. Các nhóm đối tượng tội phạm đã thiết lập một chuỗi lừa đảo liên hoàn không chỉ gây ra những thiệt hại tài chính, nhân phẩm... mà còn khiến những người bị lừa đảo trở thành công cụ lừa đảo người khác. Thực trạng này đã đẩy lên những quan ngại thực sự về quyền con người, về khả năng đảm bảo an ninh phi truyền thống cấp độ quốc gia và khu vực. Điều này đòi hỏi sự chia sẻ trách nhiệm một cách công bằng và sự hợp tác chủ động, hiệu quả hơn giữa các quốc gia có liên quan để ứng phó một cách hiệu quả các loại hình hoạt động lừa đảo xuyên biên giới nhằm đem lại hòa bình, ổn định và sự phát triển thịnh vượng cho khu vực./.

Chú thích:

¹ Bài viết là một sản phẩm của đề tài cấp Bộ “Vấn đề tôn giáo vùng biên giới đất liền Việt Nam hiện nay góp phần phát triển kinh tế - xã hội và đảm bảo an ninh, chính trị” do Viện Nghiên cứu Tôn giáo (Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam) chủ trì thực hiện.

² OHCHR (2023), Online scam operations and trafficking into forced criminality in south-east asia: recommendations for a human rights response, <https://bangkok.ohchr.org/wp-content/uploads/2023/08/ONLINE-SCAM-OPERATIONS-2582023.pdf>, truy cập 25-8-2024. Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên hợp quốc viết tắt là OHCHR (tiếng Anh: Office of High Commissioner for Human Rights).

³ Chainalysis (2022), The 2022 Crypto Crime Report. February 2022, <https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Crypto-Crime-Report-2022.pdf>, truy cập 25-8-2024.

⁴ Một Công ty công nghệ được tài trợ một phần bởi Quỹ Phát triển Khu vực châu Âu.

⁵ USIP (2023), <https://www.gis-reseau-asie.org/en/article/casino-strategy-laos-and-cambodia-risky-bet-future-0#:~:text=In%20Cambodia%2C%20the%20casinos%20have,casinos%20spread%20throughout%20the%20country>, truy cập 25-8-2024.

⁶ Đức Thiện (2024), Xử lý hơn 14.500 nội dung vi phạm trên các nền tảng xuyên biên giới, <https://tuoitre.vn/xu-ly-hon-14-500-noi-dung-vi-pham-tren-cac-nen-tang-xuyen-bien-gioi-20240107023835424.htm>, truy cập 26/8/2024.

⁷ USIP (2023), <https://www.usip.org/programs/transnational-organized-crime-southeast-asia>, truy cập 26-8-2024.

⁸ CNN (2024), Philippines bans gambling operations catered to illicit Chinese player, <https://edition.cnn.com>, truy cập 26-8-2024.

⁹ ILO (2023), Youth not in employment, education or training in Asia and the Pacific: Trends and policy considerations, file:///C:/Users/%5E(%5E022023/Downloads/wcms_860568.pdf, truy cập 26-8-2024.

¹⁰ Business & Human Rights Resource Centre (2024), <https://www.business-human-rights.org/en/latest-news/southeast-asia-workers-are-lured-into-slavery-in-online-scam-centres-victims-say-they-were-beaten-electrocuted-sold-to-other-fraud-factories/>, truy cập 26-8-2024.

¹¹ LS (2024), Triệt phá tổ chức tội phạm lừa đảo quốc tế, bắt giữ 155 đối tượng tại khu Tam Giác Vàng, <https://baohinhphu.vn>, truy cập ngày 26-8-2024.

¹² Xem: Validimir Kolossov (2005), “Border studies: changing perspectives and theoretical approaches”, *Geopolitics*, No.10.

¹³ Xem: Nguyễn Thị Phương Châm, Hoàng Cầm (2023), *Tái cấu trúc văn hóa của cư dân vùng biên trong bối cảnh phát triển thương mại Việt Nam - Trung Quốc*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội, tr.27.

¹⁴ https://laosez.gov.la/pdf/SEZ_PCL_2021_en.pdf, truy cập 26-8-2024.

¹⁵ OHCHR (2023), tlđđ, <https://bangkok.ohchr.org/wp-content/uploads/2023/08/ONLINE-SCAM-OPERATIONS-2582023.pdf>, truy cập 26-8-2024.

¹⁶ Phát ngôn của Cao Ủy Nhân quyền Liên Hợp quốc 8-2023, <https://reliefweb.int/report/world/online-scam-operations-and-trafficking-forced-criminality-southeast-asia-recommendations-human-rights-response>, truy cập 26-8-2024.

¹⁷ World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. New York: Oxford University Press, p.8.

Tài liệu tham khảo:

1. CNN (2024), Philippines bans gambling operations catered to illicit Chinese player, <https://edition.cnn.com/2024/07/23/asia/philippines-pogos-ban-illegal-gambling-intl-hnk/index.html#:~:text=In%20recent%20years%2C%20Southeast%20Asia,dried%20up%20as%20borders%20closed.>, truy cập 26-8-2024.

2. LS (2024), Triệt phá tổ chức tội phạm lừa đảo quốc tế, bắt giữ 155 đối tượng tại khu Tam Giác Vàng, <https://baochinhphu.vn/triet-pha-to-chuc-toi-pham-lua-dao-quoc-te-bat-giu-155-doi-tuong-tai-khu-tam-giac-vang-102240807232427578.htm>, truy cập ngày 26-8-2024

3. Sơn Tùng (2024), Hành trình đầy ám ảnh của nạn nhân bị lừa bán sang Campuchia,

https://congan.com.vn/doi-song/hanh-trinh-day-am-anh-cua-nan-nhan-bi-lua-ban-sang-campuchia_161735.html, truy cập 26-8-2024.

4. Đức Thiện (2024), Xử lý hơn 14.500 nội dung vi phạm trên các nền tảng xuyên biên giới, <https://tuoitre.vn/xu-ly-hon-14-500-noi-dung-vi-pham-tren-cac-nen-tang-xuyen-bien-gioi-20240107023835424.htm>, truy cập 26-8-2024.

5. Validimir Kolossov (2005), “Border studies: changing perspectives and theoretical approaches”, *Geopolitics*, No.10.

6. Nguyễn Thị Phương Châm, Hoàng Cẩm (2023), Tái cấu trúc văn hóa của cư dân vùng biên trong bối cảnh phát triển thương mại Việt Nam-Trung Quốc, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.

CROSS-BORDER CYBER FRAUD POSES A CHALLENGE TO SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT IN SOUTHEAST ASIA

HOANG VAN CHUNG & KIM THANH SAN

Abstract: Cyber fraud is the use of the Internet to connect and commit fraud on cyberspace with the purpose of appropriating other people's property. In recent years, cybercrime, or digital crime, has been constantly increasing, posing a great challenge not only to the security of a country or region but also to the whole world, when geographical space and national borders are blurred by the development of the Internet. In Southeast Asia, different forms of cyber fraud have been around for more than a decade, but cross-border cyber fraud has become a serious problem since the COVID-19 pandemic. With a non-traditional security approach, the article focuses on analyzing the factors that cause the increase in cross-border cyber fraud activities in Southeast Asia, common methods of committing cyber fraud, and issues for sustainable social development in the region.

Keywords: Southeast Asia, fraud activities, cyberspace, crime.